

Underlag inför bolagsdialog med Länstrafiken i Västerbotten AB

(ägs till 100% av Region Västerbotten)
RUN 60-2026

Verksamhetsanalys

Bolaget befinner sig i en period präglad av både omfattande förändringsarbete och en ovanligt osäker omvärld. Samtidigt som flera strategiskt viktiga utvecklingsprojekt genomförs påverkas verksamheten i hög grad av externa faktorer såsom statliga reformer, kostnadsutveckling inom kollektivtrafiken och förändrade resmönster.

Den mest betydande externa faktorn under året har varit regeringens satsning på halverat pris för periodkort i kollektivtrafiken. Reformen har haft en tydligt positiv effekt på resandet, särskilt inom Ultra-trafiken där resandeökningen under juli uppgick till cirka 30 procent. Även regiontrafiken uppvisar en positiv utveckling, om än i lägre takt. Detta indikerar att prisnivån är en viktig drivkraft för efterfrågan och att det finns en betydande latent respotential som kan aktiveras genom ekonomiska incitament. Samtidigt innebär satsningen en ekonomisk osäkerhet eftersom statens ersättning endast kompenserar för förlorade biljettintäkter och inte för de ökade kostnader som kan uppstå till följd av högre resande, exempelvis behov av förstärkningstrafik, systemanpassningar eller ökad administration. Den långsiktiga effekten är dessutom svårbedömd eftersom det är oklart hur resandet kommer att utvecklas när biljettpiserna återgår till ordinarie nivå.

Parallellt med den ökade efterfrågan genomför bolaget flera omfattande digitaliserings- och utvecklingsprojekt. Arbetet med den sista fasen av uppgraderingen av biljettsystemet är ett exempel på en strategiskt viktig investering som syftar till att skapa förutsättningar för framtidens biljett- och betalningslösningar. Samtidigt innebär de fortsatta kvalitetsbristerna och förseningarna från leverantören en betydande risk. Att installation ännu inte har kunnat godkännas visar på vikten av att kvalitetssäkra systemen innan de tas i drift, men medför också att planerade nyttor och effektiviseringar skjuts fram i tiden.

Behovet av teknisk förnyelse understryks ytterligare av att nuvarande avtal för betalsystemet löper ut 2028. Arbetet med nya validatorer och framtida betalningslösningar kan ses som en del av en bredare utveckling inom kollektivtrafiken där kundernas förväntningar på smidiga och digitala betalningsalternativ ökar. Samtidigt aktualiserar utvecklingen viktiga strategiska vägval kring framtida försäljningskanaler. Frågan om ombordförsäljningens framtid illustrerar balansgången mellan kostnadseffektivitet och tillgänglighet för olika kundgrupper.

Bolagets införande av ett nytt ekonomisystem innebär på kort sikt ökade arbetsinsatser men förväntas på längre sikt skapa effektivare processer och förbättrad ekonomisk kontroll. Särskilt viktigt är detta inom områden som fakturering och administrativa flöden där automatisering och kvalitetssäkring kan bidra till minskad sårbarhet och effektivare resursutnyttjande.

Även upphandlingsverksamheten har varit intensiv under året. Genomförandet av ett flertal trafikupphandlingar utan överprövningar är positivt ur både verksamhets- och riskperspektiv eftersom det minskar osäkerheten i genomförandet. Samtidigt illustrerar behovet av en extra upphandling i Skellefteå, till följd av en leverantörskonkurs, den riskexponering som finns i en marknad där entreprenörernas ekonomiska förutsättningar kan förändras snabbt. De kommande

åren väntar dessutom omfattande upphandlingar av stomlinjetrafik, vilket kommer få stor betydelse för bolagets framtida kostnadsbild.

Övertagandet av Ultra-trafiken av Nobina och övergången till en helt elektrifierad trafik utgör ett viktigt steg i kollektivtrafikens omställning mot ökad hållbarhet. Att trafikstarten genomförts utan större störningar minskar risken för negativa effekter på kundnöjdhet och resandeutveckling. Samtidigt kommer det att krävas fortsatt uppföljning för att säkerställa att de förväntade miljömässiga och operativa effekterna realiserar över tid.

Bolagets satsning på kompetensförsörjning kan också betraktas som strategiskt viktig. Kompetensbrist är en av kollektivtrafikbranschens största långsiktiga utmaningar, och det beviljade projektstödet ger möjlighet att stärka trafikföretagens förmåga att rekrytera, utbilda och behålla personal. Satsningen är därför inte enbart ett utvecklingsprojekt utan även en riskreducerande åtgärd för verksamhetens framtida leveransförmåga.

Resultatanalys och finansiella risker

Trots att bolagets ekonomiska modell innebär att resultatet i slutändan regleras mot trafikbeställarna visar periodens utfall på flera underliggande ekonomiska utmaningar. Före reglering uppgår underskottet mot budget till cirka 7,9 miljoner kronor, vilket framför allt drivs av ökade trafik kostnader.

Den enskilt största ekonomiska risken utgörs för närvarande av kostnadsutvecklingen i trafikavtalen. Trafikkostnaderna har ökat betydligt mer än vad budgeten förutsatte, främst på grund av utvecklingen av drivmedelsrelaterade index. Särskilt anmärkningsvärt är utvecklingen för HVO-index, som ökat med omkring 45 procent jämfört med föregående år. Detta visar hur känslig verksamheten är för förändringar på energi- och råvarumarknaderna. Samtidigt begränsas effekten av regeringens skattesänkningar på diesel och bensin eftersom dessa inte i någon större utsträckning påverkar de index som används i trafikavtalen.

Mot denna negativa kostnadsutveckling står betydande kvalitetsavdrag på totalt cirka 7,9 miljoner kronor. Dessa avdrag fungerar som en ekonomisk kompensation för brister i trafikleveransen, framför allt inställda turer, och bidrar därmed till att dämpa underskottet. Samtidigt innebär förekomsten av stora kvalitetsavdrag att det finns utmaningar kopplade till leverans kvalitet hos entreprenörerna, vilket på sikt riskerar att påverka kundernas förtroende för kollektivtrafiken.

Biljettintäkterna ligger under budget trots den positiva resandeutvecklingen. Detta illustrerar den ekonomiska effekten av olika politiska satsningar och rabatterade biljettprodukter. På kort sikt kompenseras bolaget för intäktsbortfallet genom statligt stöd, men på längre sikt finns en osäkerhet kring om ett ökat resande kan upprätthållas utan motsvarande subventioner.

Framtidsbedömning

Bolagets framtidsutsikter präglas av både möjligheter och osäkerheter. På möjlighetssidan finns det ökade kollektivtrafikresandet, digitaliseringen av biljett- och betalssystemen, den elektrifierade trafiken samt satsningarna på kompetensförsörjning. Samtidigt står bolaget inför betydande utmaningar kopplade till kostnadsutveckling, framtida upphandlingar och osäkerheten kring de statliga stimulansåtgärdernas långsiktiga effekter.

Särskilt viktigt blir att följa hur resandet utvecklas efter att de tillfälliga biljettprissänkningarna upphör. Om delar av det ökade resandet består kan satsningen bidra till varaktigt högre marknadsandelar för kollektivtrafiken. Om resandet däremot återgår till tidigare nivåer riskerar effekten att främst bli en tillfällig volymökning utan långsiktig påverkan.

Sammantaget står bolaget väl positionerat för framtiden genom flera strategiska utvecklingsprojekt, men verksamheten är samtidigt starkt exponerad mot externa faktorer såsom energipriser, geopolitiska händelser, politiska beslut och framtida upphandlingsutfall. Detta innebär att såväl budgetarbete som prognosarbete kommer att präglas av fortsatt hög osäkerhet under de kommande åren.

Checklista för Region Västerbotten

Dokument som efterfrågats		Ej fastställd ännu/
Bolagets förutsättningar och utmaningar	x	
Årsredovisning och revisionsrapport 2025	x	
Uppföljning av bolagets verksamhet per augusti 2026	x	
Verksamhetsplan 2026	x	
Internkontrollplan 2026	x	
Rapport för internkontrolluppföljning		x
Intyg/rapport eller motsvarande, där det framgår att styrelsen har prövat och intygar att den verksamhet som bedrivits inom bolaget under den period som rapporten avser har bedrivits i enlighet med fastställt kommunalt ändamål och inom ramen för de kommunala befogenheterna.	x	